

elmúlt elhíresült esetét Asztalos Csaba. Szerinte az álhír jelenség főleg az online médiában van jelen, negatív hatásai érezhetőek. A CNCD egyébként a már létező törvényeket alkalmazza. „Mi úgy értelmezzük, hogy az álhírek használata a gyűlöletbeszéd egyik formája lehet akkor, ha ezeket ilyen irányban használják fel. Megállapítjuk, hogy álhír jelenlétében vagyunk, amelynek a hatása a gyűlöletkeltés, például az udvarhelyi miccses ügyben ez történt” – mondta a Tanács elnöke. Romániában nem szabályozták külön ezt a területet, de a btk.-nak vannak olyan előírásai, amiket használni lehet ilyen esetekben. A hamis információk terjesztését például bünteti a törvény, mondta a szakember, aki szerint nem is annyira az a kérdés, van-e új jogszabály Romániában, hanem az, hogy intézmények ezzel a kérdéssel komolyabban foglalkozzanak.

Arra is kíváncsiak voltunk, vannak-e bizonyos hullámok, mikor az álhíroldalokon, portálokon keresztül fellendül a gyűlöletbeszéd. Vagy ilyen összefüggés nincs? „Politikai eseményekhez, bizonyos dátumokhoz, sporteseményekhez lehet kapcsolni ezeket az álhíreket, vagy egyszerűen személyeknek és sajtótrösztöknek érdekük az álhírek terjesztése, ezáltal próbálnak a társadalomban feszültséget kelteni,

Asztalos Csaba

vagy ezt kihasználva elérnek bizonyos célokat. Az álhírek keltése s használata sokszínű és komplex folyamat” – mondta Asztalos Csaba. Szerinte hatékony és nagyon negatív eszköz az álhírek használata. Gyakran az előítéletekre támaszkodnak azok, akik álhíreket keltenek s terjesztenek, ily módon feszültséget gerjesztenek a közösségen belül, egyes régiókban, vagy éppen globálisan. Manapság könnyebb álhíreket terjeszteni, mert több eszköz áll bárkinek a rendelkezésére, az interneten sokkal hamarabb terjednek a hírek, és nehezebb ellenőrizni őket. Ez nem azt jelenti, hogy régebben nem voltak álhírek; a '89-es a forradalom ideje alatt meg utána is használták ezeket különböző célok elérésére.

Az összeállítást készítette
FRIED NOÉMI LUJZA

78

Woyzeck újratöltve?

Szász János új filmje: A hentes a k*rva és a félszemű

Kritika

Szász János az az ember, aki a kortárs magyar filmművészetben már önmaga brandjévé vált, a lehető legjobb értelemben. Mintha mindig azért készítené filmet, hogy beleyüljön az alantasba és felmutassa. A néha elutasító vagy botrányos fogadtatása annak tulajdonítható, hogy Szász filmjei messze túlhaladják a jovialitás vagy jóérzés határait. Profi módon megkomponált filmjei, mint a *Szédülés* (1990), *Woyzeck* (1994), *Witman fiúk* (1997), *Ópium* (2007), *A nagy fűzet* (2013) – nem könnyen nézhető.

A szokásos magyar rosszallást és Szász János alkotói munkásságát ismerve nem lepett meg a bemutató előtt olvasott hírverő, miszerint újabb színészeket csúfított el Szász az új filmjéhez. Hegedűs D. Gézának harminchat kilót kellett híz-

nia, Nagy Zsolt üvegszemet kapott, Gryllus Dorka pedig, hogy élethűen játssza a '20-as évek prostiját, igazi retró fanszörzettel lepett meg minket. De ez csak a kezdet, akárcsak az, hogy a film mindvégig fekete-fehér, csak egy rövid színes jelenet van – de nem lőném le a poént és az üzenetet, amit ez a pár perces színváltás hordoz.

Szász János a rút esztétikájának a nagymestere, mint rendező és forgatókönyvíró minden lehetséges szé-

79

pet eliminál a látványból, majd mindent egy elcsúfított változatában hoz elő. A falu csak sártengerben dülöngelő kunyhóhalmaz. A kis parasztházak egyenetlen falán vastagon áll a korom, a konyhának és hálónak is használt egyetlen helyiségben szürke az ágynemű, feketés az asztal. Az izlandi sztár-zeneszerző Jóhann Jóhannsson csodálatosan illeszkedik ehhez a lecsupasztított látványhoz, szimfonikus zenekar helyett például dobszólokkal festi alá a feszültséget.

A sivár, minimalista környezet lakói sem különbek. Minden kis- és nagyvárosban vagy faluban találunk ilyen életkörülményeket és ilyen embereket, de elfordulunk tőlük, és nem merjük feltenni a kérdést, hogy miként jutottak ilyen mélyre, és miért ragadtak meg itt. A válasz már a bevezetőben elhangzik, „Ismerd meg az emberi gonoszság valódi természetét”.

A félszemű férfi, akit háborús kegyetlenségei miatt üldöz a hadbíróság, bár munkába áll, elutasít bármiféle tiszteletet a munkáltatója iránt. Nem akarja elfogadni azt, hogy valamikori cimborája, a hentes, többre vitte, mint ő. Sőt a film végén ki is mondja azt a hitét, hogy olyan nincs, hogy valami

szébbé vagy jobbá váljon. Élettársa, a kurva is hasonlóan érez, hiszen ő elfogadja azt a tényt, hogy a csendőr csak egy szövetséges, akinek szívességek ellenében feldobja a testét, de az őt szerelmével üldöző férfival, a hentesrel már nem tud mit kezdeni.

A kurva mindent akar, de semmit sem ad. A kuplerájban nem akarta a madámnak odaadni a részét a szobáért. Nincs hol laknia, a csendőrhöz költözik, és közben csak zsarolásra használja a szexualitását. El akarja pusztítani azt a férfit, aki őt szerelmével üldözi (a hentes), először haragjában, aztán a pénzéért, és miután a pénzt is megszerzi, teljesen értelmetlenül. Vagy talán éppen azért kell elpusztuljon a hentes, mert nem értik, mert azt a reményt testesíti meg, amit nem akarnak elfogadni.

Már az első gyilkossági kísérlet is borzalmas, a kurva tövig szúrja a hosszú kenyérszelő kést a hentes pocakjába. A hentes pedig csak annyit mond: *Húzz ki és menj haza*. A hosszú kés kihúzásának késleltetett jelenete borzongatóbb, mint a horrorfilmek túlzó látványa. A második kísérlet még embertelenebb, mocsárba próbálják belefojtani a szerelemért könyörgő, alélt sebesült férfit. Miután ebből is felépül, elborzadunk. Ő a *csodálatos mandarin* (bartóki motívum), aki addig elpusztíthatatlan, amíg nem kapja meg a szerelmét...

A hentes sem ártatlan, nem tud ellenállni a kísértésnek, mindent meg akar kapni, és azt hiszi, hogy pénzzel bármit és bárkit meg lehet venni. Nem számol azzal, hogy az ösztönök világában már a pénz sem számít, vagy van egy olyan pillanat, amikor az áhított pénz sem tudja megállítani az emberben lapuló ösztönlényt. Hegedűs D. Géza alakítása zseniális, minden egyes mondatot úgy ejt ki, hogy annak súlya van, de közben nem didaktikus, nem kokárdás, hanem őszinte. Nagyon viszi a film dinamikáját ez a szenvedély. Ő a hatalom képviselője, a király, a főnök, aki egyetlen ponton sebezhető, védtelen, és ezt az egyetlen pontot ki is használják az „alattvalók”. Az érzelmei és a szenvedélye a sebezhető pontja, az, ami eddig előrevitte és a főnökségig hajtotta. Evidens, hogy nemcsak státusában, de emberi mivoltában is meghaladja az alkalmazottait.

A film elején a vasútállomáson, az újrakezdés jelképes színhelyén találkozik a kurva és a félszemű, és más lehetőség nem lévén együtt kezdenek új életet, beállnak a henteshez dolgozni. Az új élethez viszont új erőforrások kellenek, de a szadista csendőr csak ölni tud, a kurva pedig csak annyival ér el többet, hogy drágábban bocsátja áruba önmagát.

A szűkös élettérben ott van a szentkép, a Biblia, a szereplők többször imádkoznak, hangsúlyozzák, hogy ők jót akarnak maguknak, jóra vágynak, de nem próbálnak jót lenni. Nem is akarják helyzetbe hozni magukat a jóra: nincs önmeghaladási kísérlet, nincs önuralom, erkölcs, csak az ösztönök, csak a lefelé csúszás. Ezért is olyan ronda minden, ezek az emberek nem szentesítik meg a környezetüket.

Woyzeck jut eszembe, ott is minden fekete-fehér, van vasútállomás, van szerencsétlen férfi, hatalmaskodó férfi és kéjvágyó nő, ott is fölösleges a karácsony, és a vallás motívumait ott sem tudják tartalommal megtölteni a szereplők. Jelen filmben is visszatér, többször és hangsúlyosan, a *Woyzeckben* már látott, akár metaforikusan is értelmezhető motívum: a főhős szemébe néz a feleségének, miközben az asszony a hatalom képviselőjével szeretkezik. Nem a hatalom veszi el teljes erőszakkal a társamat, és nem a társam ajánlkozik fel önként, hanem a kettőjük viszonyából adódik ez a bizarr nász, ami azért tragikus, mert így már nem egyedi eset, hanem egy egzisztenciális axióma. A nő a szentség, akitől a megváltást remélik, és a kurva is egyben, aki természeténél fogva mindig becsap.

Itt sincs más megoldás, csak a gyilkosság. De itt – Woyzeckkel ellentétben – a hatalom képviselőjét pusztítják el. Az öröm így is elmarad. Mind-egy, hogy az egyik kisember pusztítja el a másikat, vagy a kisemberek a hatalmat, ha a végkifejlet csak pusztítás, akkor nincs megváltás.

Egy profi stáb egy olyan precíz filmet alkotott, hogy az 105 percig feszültségben tart, és napokon át visszahúzza, hogy látómezőnkre rájátssza a film jeleneteit. Milyen jó lenne, ha Szász János a nem járható utak után, következő filmjében, a jót is meg akarná mutatni hasonló szenvedéllyel és szaktudással.

MIKOLA EMESE